

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr. za pol leta 1 gold, 70. kr. za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gol 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 26. junija 1889.

Obseg: Drevo na meji. — Pomoč zoper ozeblino sadnegu drevja — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — „Matica Slovenska“. — Govor poslanca Kluna. — Govor poslanca Tonklija. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Drevo na meji.

Pogostoma se pripeti, da kakšno pitovno ali drugo drevo služi posestvom za mejnik. Dotiĉno drevo stoji ali na konci meje ali tam, kjer se veĉ mej dotika. Praktiĉni so takšni mejniki zaradi tega, ker so od daleĉ vidni, ter se ne dado prestaviti, kakor kameni in koliĉi. Takšni mejniki bi torej morali vseĉni biti vsem sosedom. Źalibog, da dostikrat niso, ampak so celo povod in vzrok mnogovrstnim toŹbam, to pa ne zavoljo meje, ampak zavoljo drevesa pa njegovega sadja. Ćestokrat so takšni prepiri zelo odveĉ in nepotrebni, kajti obĉni drŹavljski zakonik govori tukaj o lastništvu in njega porabi jako razloĉno in jasno:

§. 421. „Ćigavo je drevo, ne doloĉuje se po koreninah, ki segajo v sosedovo zemljo, ampak po deblu, ki je vzraslo iz korenin. Će stoji drevo na meji veĉ posestev, lastno je vsem dotiĉnim posestnikom vzajemno.“

§. 422. „Vsak posestnik sme korenine tujega drevesa iz svoje zemlje izrUVati in na svoje posestvo viseĉe meje posekati ali drugaĉe porabiti.“

Bodi pa navedeno, da rimsko pravo razsoja lastništvu dreves po njihovih koreninah, ker drevo jemlje s svojimi koreninami ŹiveŹa iz tal. Avstrijsko pravo razsojuje zelo drugaĉe ter se drŹi doloĉeb, ki so uŹe leta 1679. dobile postavno veljavo. Ozira se pred vsem na deblo. BrŹčas se je tako zaukazalo, ker na ta naĉin ni treba zemlje odgrebati, pa ne korenin odkopavati, kadar je pravda, ĉigavo je drevo, vsaj mogoĉe bi bilo, da bi s takim izkopavanjem drevo samo zamorili.

Kedar stoji drevo res na meji, tedaj je ono vzajemna last vseh sosedov, vsak ima enako pravico do njega. Dokler so sosedu porazumljeni med seboj, storijo z drevesom kar hoĉejo. Će se pa spro, nima nobeden

izkljuĉljive pravice do drevesa tako, da bi smel sosedu Źkodovati.

Drugaĉe je tam, kjer stoji drevo tik meje, pa ĉez njo korenine poganja v sosedno zemljo ali samo nekaj vejic visi na njo. Korenine srkajo ŹiveŹ iz tujih tal ter Źkodujejo zlasti vrtnarjem.

Sosedova drevesa, zelišĉa, soĉivje, cvetlice itd. dobivajo vsled tega manj ali niĉ namenjene jim hrane; na sosedovo zemljo viseĉe veje delajo preveĉ sence ali prevajajo na njo premnogo deŹnice. V teh sluĉajih pomaga drŹavljski zakonik vsem, kateri se ga znajo in hoĉejo posluŹiti. Korenine sme vsak sosed iz zemlje izrUVati, ĉe mu tega morebiti logarska postava ne zabranjuje. Kakor daleĉ sega njegovo zemljišĉe, sme tujih dreves korenine izrUVati, posekati, seŹgati ali bodi kakor koli odstraniti. Niĉ ne dene, ĉe se tudi sosedovo drevo posuši.

Ćez mejo viseĉe veje sme sosed posekati, les sebi vzeti ali jih sploh na vsakojak naĉin porabiti, na priliko, listje pograbit, posamezne vejice posekati za steljo (pri igliĉji), storŹe, seme, sad pobrati, kolikor ga na njegovo zemljo pade, perilo na nje obeŹati itd. V vseh navedenih sluĉajih sosed ne more ugovarjati, in s toŹbami ne opravi niĉesar. Le debela se ne sme lotiti sosed. Do tega nima pravice, izimŹi sluĉaj, kedar deblo visi ĉez mejo. Tukaj sme, kakor razlaga dr. Moriz Stubenrauch, sosed ravnati z deblom, kakor z vejami, prav za prav bi pa najbolj kazalo celo drevo pripoznavati za vzajemno last obeh posestnikov. Sosed pa nima do debela nobene pravice, kedar vihar drevo izruje ter na njegovo zemljo vrŹe; tudi sme lastnik nazaj zahtevati sad, ki ni pal z vej, ĉez mejo viseĉih, na sosedovo zemljo, ampak bil na njo drugaĉe zanesen.

Kdor vsebino navedenih dveh paragrafov pozna, in sicer tudi ni prepirljivec, ta bode zaradi dreves, na meji stojeĉih, gotovo v miru Źivel s sosedom svojim.

Lepa pa je in starodavna šega, da ob svečanih prilikah drevesa spomin zasajajo zlasti ob mejah.

Pomoč zoper ozeblino sadnega drevja.

V Geisenheimu na Nemškem je kraljeva sadjarska šola, ki objavlja naslednji svet: Iz mnogih okolic dohaja zmerom več poročil, koliko škode je mraz naredil sadnemu drevju, zlasti jabolčnemu. Mnogo dreves se je popolnoma posušilo, druga so le malo pognala in le životarijo. Če jim ne pomagamo, onemorejo nam zelo, in prihodnja zima jih popolnoma uniči. Uže mrtvega lubja in lesa ni mogoče oživiti. Pomagamo pa lahko, če se pod mrtvo skorjo nahaja še nekaj življenja, da se še žive plasti lubja in lesovine zopet okrepčajo. To pa dosežemo najlaže, ako pospešujemo in pomnožujemo hranilne snovi, ki drevesu prihajajo iz tal. V tem slučaju se opomorejo drevesa še najpoprej, in v to svrhu jim je treba primerno gnojiti; tekoč gnoj pomaga najhitreje. Vzame se torej nekoliko prave gnojnice, pomeša z vodo in pridene lesnega pepela, ter vsa mešanica naj nekaj časa stoji na miru, najmanj 24 ur, predno se rabi. Pepela je dosti, ako se ga po polno peščico vrže na vsako posodo zalivko.

Nekateri gnojijo bolnim drevesom na slab način. Namečejo namreč nekaj gnoja okoli debla po tleh, od koder dobivajo korenine le malo namenjene jim hrane. Večino posrkajo trave, mah in gornja plast zemlje, do korenov pa malo ali nič ne prodira. Pomniti pa je, da hrano srkajo le najskrajnejše, najfinejše drevesne korenine, katere niso blizu debla, ampak daleč proč in po 1 do 2 metra globoko v zemlji. Zatorej moramo gnojiti pod skrajnim vejevjem, ker tako daleč navadno segajo korenine. V to svrhu narejamo proti drevesni velikosti več ali manj lukenj v zemljo, 3—8, ki so od 70 centimetrov do 1 meter globoke. V sleharno luknjo izlijemo po dve posodi zalivki, z gori omenjeno tekočinsko gnojnico napolnjeni. To naj se se sedaj kmalu zgodi ter v 14 dneh ponovi. Luknje lahko ostanejo odprte, da vhaja zrak, ki blagodejno vpliva na novo rast drevesno. Dobro je, če zemljo pod drevesom prekopljemo in mrčes in njegove zalege pokončamo.

Drevesom z močno, rjavo skorjo je treba ob enem puščati, to je, zarežejo se v skorjo podolgovate zareze. Izkušnje pri nas učijo namreč, da ozeblino jemljejo skorji raztezljivost, in zatorej ne more rasti, ker ima preveč ovir premagovati. S puščanjem se odstrani ta ovira, skorja dobi prejšnjo raztezljivost in se dosti laže pomlaja. Zareze morajo biti zelo redke in nikoli po južni ali prisojni strani drevesni.

Koščičasto sadno drevje je občutljivo zoper gnojitev in nareja kecmovino, vendar svetujejo gnojiti tudi takšnim drevesom. Toda gnojnici je treba dvakrat toliko vode priliti, kolikor za druge drevesa.

Akopram ni pričakovati, da bode gnojitev pomagala vsem drevesom, ohranila bode vendar mnogim življenje in jim pospešila rast, ki bi sicer bila uničena. To je vsekakor dobiček posestniku, če pomisli, kako po malem novi nasadi doraščajo, in koliko dohodkov daje doraslo drevo.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

111.

Moskiti.

Kdor ni potoval po tropskeji Ameriki ob velikih rekah, ob Orinoku in Magdalenskeji reki, ne more si misliti, koliko morejo človeka mučiti po dnevu in po noči te sitne žuželke, ki napolnjujejo zrak v tolikeji množini, da se v mnogih krajih niti živeti ne more. Ali človek se je te nadloge tako privadil, da udano prenaša bolečine, ali vendar ga nima dela, pri katerem bi mogel pozabiti teh krvopijk. Kedar se mu vsedejo po obrazu in po rokah, kedar mu začno lezti v nos in v usta ter ga silijo na kašljanje in kihanje, tedaj mora človek zgubiti veselje do vsakega dela. Po misijonarskih selih ob Orinoku se o ničemur tako živo ne razgovarjajo, kakor o moskitih. Kedar se znanca zjutraj snideta, koj se prašata: „Kako so te nocoj moskiti pikali? Ali pa: „Kakošni so danes moskiti?“ To nas spominja Kitajcev, ki so v prejšnjih časih se popraševali: „Ali si imel nocoj mir pred kačami?“ V nekem malem selu so našli starega misijonarja, ki je ves žalosten potožil, da nosi na sebi celih dvanajst moskitnih let ter je Humboldtove spremnike prosil, naj mu pogledajo nogi, da bodo mogli doma preko morja pripovedati, koliko je trpeti jednemu misijonarju v ameriških gozdih. Nogi misijonarjevi ste bili vsi pegasti, bele kože ni bilo ugledati nič. Zato je rekel nek Indijanec v detinskeji nevednosti misijonarju svojemu tole: „Oh, kako bi bilo prijetno na mescu stanovati! Meseč je tako lep in svetel, da na njem gotovo ni moskitov.“ Srebrna površina mesčeva se zdi Indijancem kot peščena puštinja, a oni vedo, da po puštinjah ni moskitov. Kedar v glavnem samostanu kaj hodi navzkriž, tedaj predstojnik njega, ki je največ kriv, pošlje v Esmeraldo, in samostanci vele v šali, da je dotičnik obsojen na moskite.

In vsi ti moskiti, ki vznemirjajo človeka po Ameriki, niso iste vrste, ima jih več vrst. Ena drobna vrsta začne kmalu po solnčnem zahodu rojiti, zato je dobila ime „tempraneros“. Druga velika vrsta, ki je v najbližnjem rodu z našimi komarji, naziva se „zan-